

PSY 254

Vědecká propedeutika, etika v práci psychologa a kritické myšlení

Garant: prof. PhDr. Zbyněk Vybíral, PhD.

Další vyučující v seminářích:

Mgr. Romana Plchová, Mgr. Zuzana Kuchárová, Mgr. Jan Šerek, PhD., Mgr. Hana Macháčková

Hodnocení seminárních prací: prof. Vybíral, Mgr. Zuzana Kuchárová, Mgr. Plchová, Mgr. Marie Součková

Určeno pro studenty jednooborové bakalářské psychologie na FSS MU. **Povinný předmět.**

Poprvé výuka: PS 2010

Rozvrh 2012: ČTVRTKY 16:00 – 17:40, U23

Upozornění pro průběh předmětu v PS 2012:

V rámci samostudia (přípravy) se studenti seznámí se základní literaturou pro předmět. První výuka v tomto předmětu v PS 2012 je 4. října. Do 3. 10. probíhá příprava na úkoly – každý student oznámí do 3. 10. garantovi předmětu výběr témat do 3 úkolů.

Přibližné rozdělení: 25% přednášky / 75 % semináře

Hodinová dotace: 2 hodiny týdně

Cca 80 hodin zadané samostatné práce.

Zakončení: zkouška

Zkouška se skládá z úspěšného splnění úkolů v předmětu při dodržení zadaných termínů; celkové hodnocení je odvozeno z hodnocení úkolů. Garant předmětu bere v úvahu připravenost na jednotlivé semináře a aktivitu na nich.

Úkol nazvaný „Vaseprijmeni_ukol_1“ vložte do Odevzdávárny.

Kreditová zátěž: 5 EC

Základní literatura pro předmět (další literatura je uvedena u témat):

Lilienfeld, Scott, Lynn, S.J., Ruscion, J., Beyerstein, B. (2011). 50 největších mýtů populární psychologie. Praha: Euromedia – Knižní klub.

Povinná četba: strany 12 – 32, kapitoly 2, 3, 5, 29, 30, 37, 40, 41

Weiss, P. et al. (2011). Etické otázky v psychologii. Praha: Portál

Lindsay, G. et al. (2011). *Etika pro evropské psychology.* Praha: Triton.

Pro inspiraci dále:

American Psychological Association (2002). *Publication manual of the American Psychological Association* (fifth edition). Washington, DC: Author. Strany: 31–40

Vybíral, Z. (2006). *Psychologie jinak.* Praha: Academia. Strany: 57–63, 69–76, 77–136, 156–168.

Šanderová, J. (2006). *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách.* Praha: SLON.

Eysenck, H. J. (1957, 1958): *Sense and Nonsense in Psychology.*

Přednášky – témata diskusí – okruhy:

Termín „propedeutika“. Co všechno patří do propedeutiky vědeckého myšlení a vztahování se ke světu? **Diskurzy:** vědecký, popularizační, pop-psychologický. Žánry ve vědeckém diskurzu. Druhy odborných textů: kompilát, komparace, odborná esej, přehledová studie, empirický článek, odborná recenze. Téma dichotomizace a (přehnaného) zjednodušování. Třídící myšlenkové modely v psychologii. Dogmata v psychologii. Čím se řídíme v našem studiu světa (a lidí)?

Termín **kritické myšlení**. Diskuse nad knihou Lilienfelda et al., 2011. A dalších zdrojů k rozvoji kritického myšlení v psychologii.

Co není vědecké? Lze nalézt nevědecká stanoviska v *psychologii*? Jak a čím argumentujeme? Proměňující se pohled na psychologii jako vědu (historický vývoj). Pohledy dnešní: varieta názorů. Co nabízejí psychologové (např. na internetu). Diskuse na příkladu tzv. Reconnection a dalších nabídek.

Hranice popularizace, hledání kritérií. Příklady, diskuse nad ukázkami. Jak by se daly zkvalitnit příspěvky v *Psychologie dnes* nebo na *psychologie-cz*? Připravte si komentář či rozšíření k prezentacím A) „Pop-psychologie: pomocník nebo parazit?“ © Zbyněk Vybíral, 2010; *Rafael Institut ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze 1, Maislova 15*; 11. 4. 2010. B) Ukázky z pop-psychologického diskurzu. © Zbyněk Vybíral, 2010 – Připravte se na diskusi 25. 10.

Etika ve vědecké a odborné práci psychologa. Způsoby citování. Co je, a co není plagiát. Etická praxe. Etické vystupování na veřejnosti (v médiích).

ÚKOLY:

OBLAST ETIKA

Úkol „Etika“: Z libovolného etického kodexu pro psychology (event. pro psychoterapeuty) citujte a komentujte dvě místa (pasáže), nad nimiž lze rozvinout reflexi nad principy etického chování. Úkolem reflexe je aktivně „generovat“ buď pochybnosti nebo kritiku znění nebo příklady.

Odevzdání: 16. 10. 2012. Přibližně 2 NS včetně citací. Hodnocení: prof. Vybíral.

OBLAST VĚDA A KRITICKÉ MYŠLENÍ

Úkol č.1: Zvolte si příklad proměnlivšího se konceptu/konstruktu v psychologii. Na proměně vybraného konceptu dokumentujte změnu v psychologii.

Rozsah: min. 2 NS – max. 3 NS.

Odevzdání: 16. 10. 2012. (Výběr konceptu/konstruktu sdělit či vyjednat s garantem do 3. 10.)

Inspirace (např.): (Lze studovat z jiných zdrojů.) Hodnocení: Mgr. Romana Plchová.

Úkol č.2: Připravte kritické zhodnocení dvou hesel z Velkého psychologického slovníku (Portál, 2010). Ve formě „korektury textu“ vyznačte, co byste vypustili, co byste dodali, co byste opravili). Event. argumentujte, že byste heslo pojali jinak. – Porovnejte s heslem z jiného zdroje. Rozsah: 2 až 3 NS. *Odevzdání: 9. 11. 2012.* Hodnocení: Mgr. Zuzana Kuchárová.

Úkol č.3:

Vyberte si z tzv. „Dalších mýtů k prozkoumání“ jeden a o něm připravte podobný text jako autoři. Min. rozsah 3 NS, max. rozsah 5NS. *Odevzdání: 7. 12. 2012* Hodnocení: prof. Vybíral.

Rozpis témat:

Datum	Vyučující	Hlavní téma
04.10.	Vybíral	Diskuse o knize S. L. et al.: V čem knihu považují za dobrou? Co bych autorům vytkl? Základní pravidla vědecké práce. Základní rysy kritického myšlení.
11.10.		<i>Četba etických kodexů – splnění úkolu „Etika“.</i>
18. 10.	Vybíral	Etika a profesionalita. Co je a co není etické: příklady.
25. 10.	Vybíral	Pop-psychologie a hranice popularizace: komentáře k prezentacím a další příklady. Připravte si každý jednu ukázkou.
01. 11.	Vybíral	Kde věda zůstala stát? (Anebo se nám to jenom zdá a o pokroku nevíme?)
08. 11.	Vybíral	Diskuse nad vybranými kapitolami knihy <i>Psychologie jinak</i> – vyberte si téma, které vás zajímá a připravte si diskusní / kritický komentář. Doporučená četba: Vybíral, Z.: <i>Psychologie jinak</i> (2006), strany: 57–63, 69–76, 156–168. Pro zájemce o úvahy o kategoriích lidí: 77–136.
15. 11.	Hana Macháčková	Výzkum v psychologii I: Konceptuální a metodologické otázky
22. 11.	Jan Šerek	Výzkum v psychologii II: Vědecká komunikace a její úskalí ČLÁNEK NA PŘÍPRAVU NA SEMINÁŘ VIZ NÍŽE
29. 11.	Zuzana Kuchárová	Etika ve výzkumu s lidmi s duševním onemocněním ANOTACE SEMINÁŘE VIZ DÁLE.
06. 12.	Romana Plchová	Etika: mediace a řešení stížností <u>Příprava na seminář: VIZ NASKENOVANÉ STRÁNKY</u>
13. 12.	Vybíral	Proč je tak málo kritických psychologů u nás a proč je tak hodně kritických psychologů v jižní Africe? (<i>přednáška a diskuse o tématech kritické psychologie</i>)

Sledujte zadávání úkolů (např. četby) na konkrétní semináře!

22. 11. (Seminář s Janem Šerekem)

Jordan, C. H., & Zanna, M. P. (1999). How to Read a Journal Article in Social Psychology. In R. F. Baumeister (Ed.), *The Self in Social Psychology* (pp. 461-470). Philadelphia: Psychology Press. Dostupné na:
<http://arts.uwaterloo.ca/~sspencer/psych253/readart.html>

Tento článok by měl studentům posloužit jako osnova pro přípravu k tomu, o čem se na semináři bude mluvit.

29. 11. (Seminář se Zuzanou Kuchárovou)

Výskum je považovaný za efektívny prostriedok porozumenia, liečby a prevencie duševných ochorení. Keď uvažujeme o etických otázkach výskumu, kde je výskumná skupina tvorená ľuďmi s duševným ochorením, zameriavame sa na kapacitu tejto špecifickej cieľovej skupiny zúčastniť sa výskumu, so zreteľom na jej ľudské práva. Psychiatrických pacientov zaradujeme medzi tzv. „zraniteľné“ skupiny, pretože kvôli ich zdravotnému stavu a sociálnemu statusu môže byť obmedzená ich schopnosť vyjadriť a brániť svoje práva a schopnosť rozhodovania, vrátane rozhodnutia o účasti či neúčasti vo výskume.

V seminári sa budeme venovať problematickým oblastiam a výzvam, ktorým čelí výskum s osobami s duševným ochorením. Študenti sa oboznámia s deklaráciou ľudských práv duševne chorých i právami účastníka výskumu, dokumentami dohliadajúcimi na ich dodržiavanie, úlohou informovaného súhlasu a niektorými formami výskumu a metód, ktoré môžu zvýšiť citlivosť výskumníka ku týmto etickým otázkam (akčný výskum, tzv. „experienced consent“).

06. 12. (Seminář se Romanou Plchovou)

Připravte se ze: Lindsay, G. et al. (2011). *Etika pro evropské psychology*. Praha: Triton. (Stačí místa, která vyučující zadržela – viz sken stran.)